

KRIZA GRADBENIŠTVA

REŠEVANJE SCT-JA

BASEN O DVEH KAMELAH, LIPICANCU, GLUIH TELEFONIH IN JAMSTVU V PREDALU
URSA MARN

Slovensko gradbeništvo je v velikih težavah. Samo od septembra lani do letos se je vrednost gradbenih del znižala skoraj za petino, kar je daleč nad povprečjem EU. Bolj se je vrednost gradbenih del v tem obdobju znižala le v Španiji. Slika je še slabša, če gledamo celotno obdobje od začetka krize do danes. V tem času se je realni obseg poslovanja slovenskega gradbeništva zmanjšal za skoraj 40 odstotkov. Tudi napovedi niso obetavne. Po mnenju Gospodarske zbornice se bo realni obseg poslovanja gradbeništva v prihodnjem letu zmanjšal za dodatnih 5 do 7 odstotkov. Pa še nekaj skrb zbujajočih podatkov: lanski neto čisti dobiček gradbenih podjetij je bil glede na leto 2008 manjši za 92 odstotkov, dodana vrednost na zaposlenega se je zmanjšala za desetino, delež stroškov dela v dodani vrednosti pa že presega 70 odstotkov. Letos bodo rezultati poslovanja izjemno negativni. Število zaposlenih se je v zadnjih dveh letih skupno zmanjšalo za približno 15 tisoč, zmanjševanje pa se bo nadaljevalo tudi prihodnje leto, saj po mnenju

so s poceni posojili in brez trajnega kapitala za obratna sredstva ter se tako preveč zadolžila, menedžerji pa so podjetja še dodatno obremenjevali s tajkunskimi procesi. Brezglavo so ravnale tudi banke, saj so se lani, ko smo bili že globoko v krizi, izdatno kreditirale gradbeništvo. Banka Slovenije je v letošnjem poročilu o finančni stabilnosti zapisala, da je bil dolžniški kapital v gradbeništvu ob koncu lanskega leta več kot štirikrat višji od lastniškega kapitala, v dejavnosti poslovanja z nepremičninami pa skoraj trikrat višji. »V času visoke gospodarske rasti so gradbena podjetja tvegala preveč. Ravnała so podobno kot podjetja tvegane kapitala. Izgubo pri že izpeljanih projektih so reševala z novimi projekti,« pravi ekonomist JANEZ PRAŠNIKAR. Tipičen primer takega obnašanja je Vegrad. Njegov poslovni model je spominjal na piramidno igro: z vsakim novim projektom so pokrivali stroške prejšnjih projektov, zadolženost in obresti pa so naraščale. Ko so se cene nepremičnin znižale in so banke ustavile kreditiranje, se je ta poslovni model sesul, Vegrad

napihivale gradbeno dejavnost. Ali kot pravi Prašnikar: »Gradbena podjetja so šla prek naravne meje rasti, država pa je to obnašanje še spodbujala.« Delež dodane vrednosti gradbeništva je dosegel vrhunec v tretjem četrtletju leta 2008, ko je bil 8,5-odstoten, v državah evroobmočja pa je bil takrat v povprečju 6,4-odstoten. Večji delež dodane vrednosti gradbeništva od Slovenije sta imeli le Španija in Irska, v Nemčiji pa je bil ta delež v letu pred krizo samo 4,3-odstoten. Ker je bila ponudba poceni denarja na trgu ogromna, je sledil razvrat. V takem položaju bi morala tedanja Janševa vlada krčiti svojo investicijsko porabo, a je ravnala prav nasprotno. Od sredine leta 2006 se je valu zasebnega zadolževanja in investiranja pridružil še močan val državnih naložb, to pa je bila kaplja čez rob. S prihodom krize je bilo le še vprašanje časa, kdaj bo padlo prvo večje gradbeno podjetje.

GLUIH TELEFONI

Po stečaju Vegrada se mnogi sprašujejo, ali se bo enako zgodilo tudi

JOŽE MENCINGER, EKONOMIST: »PLAČATI RAČUN ZA TELEFON NI RAVNO OGMOMEN

STROŠEK. ČE SO ZAPOSLENIM V SCT-JU RES OBMOLKNILI PRENOSNI TELEFONI, JE TO

SKRB ZBUJAJOČE. <<

Gospodarske zbornice dosedanje zmanjšanje števila zaposlenih še ne odraža dejanskega zmanjšanja obsega poslovanja. To bi že danes narokovalo zmanjšanje števila zaposlenih za skoraj 30 tisoč glede na zadnje četrtletje leta 2008, ko je bila gospodarska rast najvišja. Nadaljnje krčenje števila zaposlenih bo seveda negativno vplivalo tudi na druge gospodarske panoge, še zlasti na dejavnosti, povezane z gradbeništvo. Prihodnost je brez dvoma temna. Številna gradbena podjetja imajo na zalogi še nedokončana ali neprodana stanovanja, ki so pod hipotekami bank, posla na domačem trgu pa ni in ni.

Za stisko gradbenih podjetij seveda ni kriva samo kriza. Precej so zanjo kriva sama podjetja, saj so v krizo vstopila nepripravljena, zadolžena in kapitalsko podhranjena. Gradila

pa je ostal brez denarja, dela in zupanja. Država, ki je bila njegova pomembna lastnica, bi morala takšno ravnanje presekati, a je čakala in upala, da se bo vse dobro izteklo. »Gradbena podjetja so z visokimi cenami branila profite in s tem lastnike, to pa je povzročilo skrajno nelikvidnost, ki gre na račun delavcev, dobaviteljev, podizvajalcev in tudi bank,« pravi ekonomist MAKS TAJNIKAR. Po Ajpesovih podatkih je daleč največ neporavnanih obveznosti prav v gradbeništvo. Med posebno slabe plačnike se uvrščajo največja gradbena podjetja. SCT, Primorje in Vegrad tako v malem gospodarstvu veljajo za pojem finančne nediscipline.

K napihovanju gradbeniškega balona je prispevala tudi država. V času konjunktore je bila Slovenija ena izmed evropskih držav, ki so najbolj

SCT-ju. To največje gradbeno podjetje v državi, v katerem je zaposlenih okoli dva tisoč delavcev, od njega pa je odvisno na stotine podizvajalcev in dobaviteljev, naj bi bilo v začetku novembra nehalo plačevati vse obveznosti, slišati pa je bilo celo, da je pred prisilno poravnavo. V SCT-ju so te namige ostro zavrnili, češ da za zdaj svoje dolgove obvladujejo. Po naših podatkih pa nedvomno drži, da so v začetku novembra nekaterim zaposlenim v SCT-ju obmolknili službeni prenosni telefoni, ker menda podjetje ni plačalo računov mobilnemu operaterju. To je skrb zbujajoče, saj stroški telefoniranja navadno niso tako ogromni, da jih podjetje ne bi zmoglo plačati, razen če je v likvidnostnih težavah. »SCT je otrok in hkrati mati te gradbene krize. Iz te incestne povezave je kot središčna gradbena družba največje

odprto gledališče tveganih poslov razvojnega financiranja velikih nepremičninskih projektov ob pomoči visokega kreditnega vzvoda in hkrati sija-jen primer zablod in neverjetne menedžerske prevzetnosti pri privatizaciji družbe. Krizne razmere niso od včeraj in SCT z visokim finančnim vzvodom funkcionira že več kot deset let, tudi s posebno kreditno naklonjenostjo najpomembnejših slovenskih bank,« pravi ekonomist BOGOMIR KOVAČ. Morebitni stečaj SCT-ja ali katere druge izmed velikih gradbenih družb bi pomenil, da bi bila bolj ali manj ogrožena še skupina 300 do 400 koo-perantskih podjetij, ki so večidel vezana na eno ali dve večji gradbeni družbi. »V težavnih razmerah nelikvidnosti in plačilne nesposobnosti ni le sedmerica največjih, temveč tudi več kot tisoč manjših in srednje velikih gradbenih podjetij,« opozarja Kovač.

Premier Borut Pahor je pri libijskem voditelju Moamerju Gadafiju še septembra lobiral za SCT, pred kratkim pa naj bi bil na seji vlade vprašal: "Bom zdaj reševal kriminalca?" (Na fotografiji Borut Pahor in libijski voditelj Gadafi na srečanju EU-Afrika v Tripoliju, 29. novembra letos)

MATEJ LAHOVNIK, NEKDANJI MINISTER ZA GOSPODARSTVO: »KORISTI OD POSLA V LIBIJI BODO IMELI ZASEBNI LASTNIKI SCT-JA, ZATO JE PRAV, DA TVEGANJA PREVZAMEJO TI IN NE DAVKOPLAČEVALCI.«

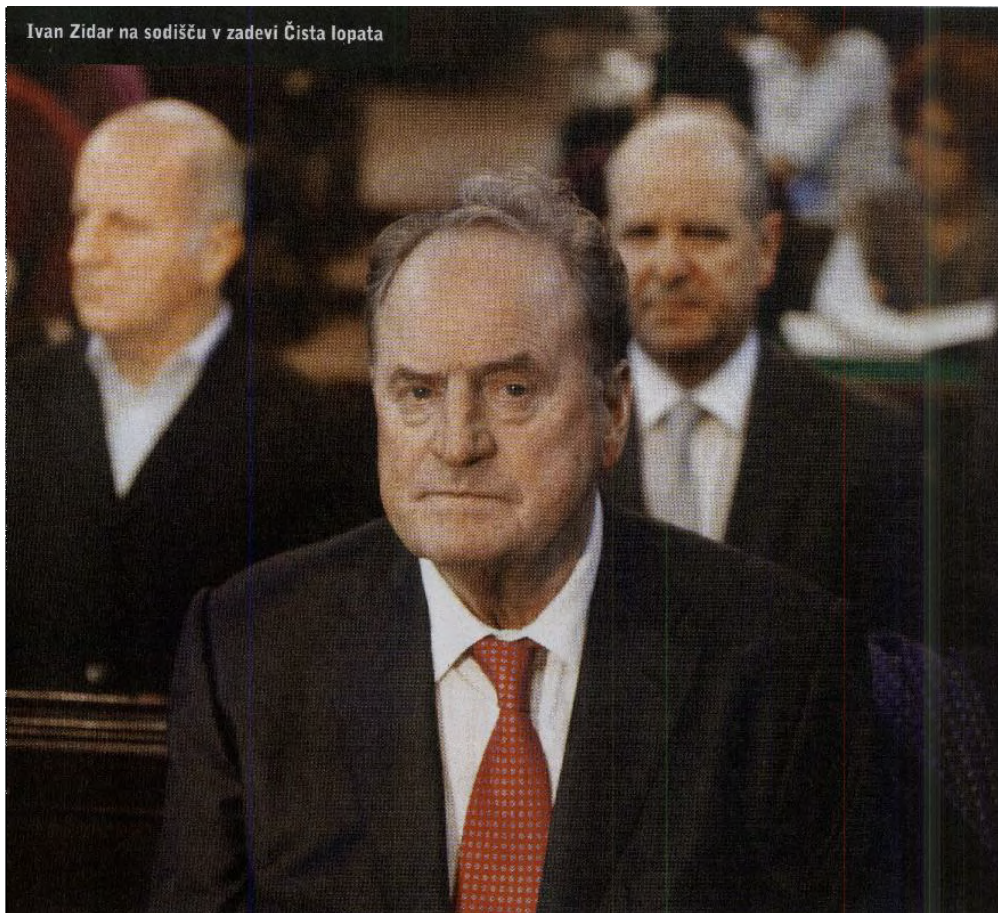
JAMSTVO V PREDALU

Čeprav je gradbeništvo med panogami, ki jih je gospodarska kriza najbolj prizadela, si je predsednik upravnega odbora in eden največjih lastnikov SCT-ja IVAN ZIDAR lani izplačal skoraj 800 tisoč evrov bruto prejemkov oziroma 2170 evrov bruto na dan in se tako uvrstil na vrh lestvice najbolj plačanih menedžerjev v državi. Zidar je še pred časom samozavestno trdil: »Stvar, ki jo vodim jaz, ne propade.« Danes pa skoraj vse karte stavi na posel v Libiji. Libijski voditelj MOAMER GADAFI želi v tej severnoafriški državi zgra-

dati nekakšen sredozemski Dubaj. Z naftnimi dolarji, ki so se mu nabrali v zadnjih dveh desetletjih, ko se v Libiji skoraj ni vlagalo v infrastrukturo, namerava zdaj pospešeno graditi ceste, železnice, stanovanjska naselja, hotele, bolnišnice. Samo v prihodnjih dveh letih naj bi za investicije namenil 200 milijard evrov. Državni skladi za investicije naj bi bili težki kar 800 milijard evrov, še več sredstev naj bi bilo v zasebnih skladih. »Libija ima denar in ambicije, nima pa znanja in operative,« pravi ESAD AJETI, predstavnik GZS v Libiji. Številna slovenska gradbena

podjetja zato priložnost iščejo prav v tej državi, saj doma zanje primanjkuje dela. SCT je tako že podpisal dve pogodbi za gradnjo dveh cest v vrednosti 824 milijonov evrov in gradnjo treh vpadnic v Bengazi v vrednosti okoli 330 milijonov evrov. Poleg tega si obeta še dodatne posle v vrednosti 883 milijonov evrov, kar bi vrednost vseh del povečalo na dobri dve milijardi. Libija bi tako za SCT postala glavni trg in rešiteljica pred morebitnim zlomom. Toda čeprav so pogodbe sklenjene, to še zdaleč ne pomeni, da lahko začnejo graditi. Pogodbe bodo veljavne še-

le, ko bodo Libijci nakazali avans. Ti pa so avans v višini 15 odstotkov vrednosti celotnega posla pripravljeni nakazati pod pogojem, da SCT zagotovi nepreklicno bančno jamstvo za vračilo avansa v primeru, da pogodbeno dogovorjenega posla iz kakršnega koli razloga ne bi opravil. Pri tem so Libijci precej izbirični: zahtevajo jamstvo bank, ki jim zaupajo. Ker na seznamu, ki ga je poslal Gadafi, ni slovenskih bank, naj bi vlogo korespondenčne banke prevzela ljubljanska hčerinska banka italijanske banke Unicredit - tej Libijci zaupajo, ker imajo v njej zna-

Ivan Zidar na sodišču v zadevi Čista lopata

ti obsegu dela, ki je na razpolago na trgu brez bližnjega vzhoda,« pravijo v SCT-ju. Opozarjajo še, da zmanjšan obseg posla pomeni predvsem velike težave za manjša gradbena podjetja, ki jih SCT vključuje v svoje projekte, saj sama nimajo referenc za samostojno pridobivanje del na trgu. »Odlaganje s pridobivanjem jamstev države pri poslih v tujini zagotovo poslabšuje položaj slovenskega gradbeništva in posredno tudi gospodarstva v celoti, saj je neresno govoriti, da večmilijardni posli nimajo multiplikacijskega učinka za celotno Slovenijo.« Po mnenju STANKA ŠTRAJNA, direktorja za pravno področje v SCT-ju, država zamuja sijajno priložnost za pomoč slovenskemu gospodarstvu, da bi v teh težkih časih prišlo do sappe. »Seveda nam ni vseeno, ali država da jamstvo za posel v Libiji, saj smo v ta projekt vložili veliko truda. Očitno nam Libiji zaupajo bolj kot slovenska vlada.« Štrajn se strinja, da je slovensko gradbeništvo za trenutne potrebe domačega trga predimenzionirano. »Prav zato je treba posel iskati v tujini. Žal so nas glede posla v Libiji vsi pustili na cedilu.« Opozarja, da SCT ne more preživeti zgolj z gradnjo hišic. »Usposobljeni smo za izvajanje večjih infrastrukturnih projektov, in če teh poslov doma ni, si moramo delo poiskati v tujini. Obstoj SCT-ja seveda ni odvisen samo od libijskega posla, je pa to možnost, ki lahko ne le

ANDREJA CIRMAN, EKONOMISTKA: »ČE PRAV JE TO NAJVEČJI GRADBINEC V DRŽAVI, DRŽAVNE INTERVENCIJE IN JAMSTVA NE PRIDEJO V POŠTEV. PRAVILNO JE, DA TRŽNI MEHANIZEM ODPRAMI PRESEŽNE KAPACITETE NA TRGU.«

ten lastniški delež, posel pa naj bi z jamstvom podprl konzorcij najpomembnejših slovenskih bank. A tu se je zataknilo. Konzorcij naj bi bil posel sicer pripravljen finančno spremljati, a samo pod pogojem, da del tveganja prevzame država, ta pa se bremena otepa. Premier BORUT PAHOR je pri Gadafiju še septembra lobiral za SCT, pred kratkim pa naj bi bil na seji vlade vprašal: »Bom zdaj reševal kriminalca?« Potem ko sta se Pahor in Gadafi trikrat srečala in si celo izmenjala dve kameli in lipicanca, se je zdelo, da bo država SCT-ju vendarle priskočila na pomoč z jamstvom za posel v Libiji, a se je zadeva zasukala drugače. Finančno ministarstvo je iz vladne procedure umaknilo predlog zakona o jamstvu države za posle gradbenih podjetij v tujini. Tako naj bi se odločili zaradi pravnih vprašanj, na katera je opozorila služba vlade za zakonodajo. Njen temeljni pomislek je bil, ali je izdajanje državnih jamstev na način, kot ga ureja ta zakon, sploh ustavno dopustno. Slišati je, da so si v vladi močno oddahnili, ko so dobili argument, na podlagi katerega so zakon lahko za nedoločen

čas pospravili v predal. Pred javnostjo bi namreč zelo težko opravičili odločitev za takšno tvegano jamstvo. Še posebej, ker bi šlo za jamstvo zasebnemu podjetju, ki ga je Zidar privatiziral na skrajno sporen način. Do večinskega lastništva v SCT-ju se je dokopal tako, da mu je državna Nova Ljubljanska banka (LNB) dajala posojila, zavarovana z delnicami, ki jih je šele kupoval, iz svojega žepa naj ne bi bil za lastniški delež plačal niti centa. Male delničarje je iz lastništva izrinil z izjemno nizko odpravnino, saj je bil SCT ob menedžerskem prevzemu ocenjen na pičlih 12,14 milijona evrov. Upravni odbor SCT-ja pod vodstvom Ivana Zidarja, ki prek podjetja Glotis obvladuje največjega slovenskega gradbinca, je sicer deloma popustil oktobra lani, ko je sklenil, da izrinjenim delničarjem izplača okoli 7,2 milijona evrov dividend. Vendar je levji delež tega denarja dobil Glotis, preostali delničarji so dobili slabih 1,6 milijona evrov. Morebitno jamstvo države je vprašljivo tudi zato, ker SCT bremeni domnevno kartelno dogovarja-

nje, ki naj bi bilo vzrok za preplačila avtocest, pomanjkljivosti pri gradnji pediatrične klinike in onkološkega inštituta, pa tudi afera Čista lopata, ki bo epilog dobila na sodišču. Poleg tega se postavlja vprašanje, ali naj država pomaga podjetju, ki naj bi bilo delavce po tistem odpuščalo prek slamnatih podjetij, pri čemer ti delavci ne ostanejo samo brez plač in regresa, ampak tudi brez odpravnine. V SCT-ju nasprotno zatrjujejo, da do zdaj še niso odpuščali, a da bodo zaradi zmanjšane obsega poslovanja v prihodnje prisiljeni poseči tudi po tem neljubem ukrepu, ker bodo samo tako lahko na dolgi rok omogočili preživetje delu zaposlenih in družbi SCT.

NAJ DRŽAVA PRISKOČI NA POMOČ?

Ključno je seveda vprašanje, kaj odločitev vlade pomeni za SCT. Je prihodnost gradbenega velikana usodno odvisna od posla v Libiji? »SCT bo preživel tudi brez posla v Libiji, je pa res, da v bistveno manjših kapacitetah, kot jih ima sedaj. To pomeni, da bo moral svoje zmogljivosti, med drugim tudi število zaposlenih, prilagodi-

SCT, pač pa celotno slovensko gradbeništvo potegne iz krize. Naj vas spomnim, da panoga gradbeništva sestavlja 15 odstotkov celotnega slovenskega gospodarstva. Ni torej vseeno, kaj se zgodi z njo. Poleg tega se moramo vprašati, kako namerava država polniti proračun, če bodo šla velika podjetja v stečaj.« Po njegovem bi slovensko gradbeništvo v prihodnjih petih do desetih letih na libijski trg lahko izvozilo do deset milijard evrov blaga in storitev. »Tu ne gre samo za SCT. Salanit Anhovo bi izvažal beton, Slovenske železarne železo, Mercator bi dobavljal hrano za več tisoč delavcev ... To so vse multiplikacijski učinki na domače gospodarstvo.« Štrajn opozarja, da je za dolgoročno preživetje vsakega podjetja ključno, da ima posle. »Glavni razlog za stečaj gradbenih podjetij je, da nimajo dela. Če pomoči ne bo, ne vem, koliko časa bo SCT še lahko zdržal v teh razmerah. Nemška država je pokazala pot s tem, ko je podprla najvitalnejše proizvodne zmogljivosti in odprla dodatna velika javna naročila. Tako npr. gradijo dodatne pasove na avtocestah in izvajajo megalomanske železniške projekte. Pri nas pa tega zažona ni. Skrbi me, kako

bo SCT, eden od stebrov slovenskega gospodarstva, zagotavljal kruh za več kot deset tisoč ljudi, ki so od njega posredno odvisni. Tu mislim na vse dobavitelje in podizvajalce.

Precej pesimističen je tudi bankir ALJOŠA TOMAŽ: »Pred časom sem govoril z Zidarjem in povedal mi je, da SCT brez poslov v Libiji lahko čaka enaka usoda kot Vegrad.« Po njegovem bi morali posle gradbincev v

kšna izvozna tveganja prevzemali neposredno davkoplačevalci. Podjetja imajo za zavarovanje teh poslov na voljo banko SID, ki mora skladno z dobro bančno prakso presoditi, kaj zavaruje in kaj ne. Ker bodo koristili od tega posla imeli zasebni lastniki SCT-ja, se mu zdi prav, da ti prevzamejo tudi tveganja oziroma da se tveganja ne prelagajo na davkoplačevalce. »Prav bi bilo, da SCT dokapi-

žav. Zanj je potrebno stabilno financiranje države okoli 200 milijonov evrov na leto, za preostalo tretjino pa iskanje zasebnih sredstev skozi javno-zasebno partnerstvo.« Drugi tak projekt je železniška infrastruktura, predvidoma pa je vreden dvakrat toliko kot nacionalni program državnih cest. Težava je le, da ta projekt še ni dovolj pripravljen, da bi ga lahko začeli izvajati. Tretji projekt, ki bi lahko de-

dljivih bank, tudi v tem primeru pa bi morala finančno reprogramiranje pogojevati s poslovnimi in menedžerskimi spremembami. »Brez dvoma SCT potrebuje hitro ukrepanje, če je to sploh še mogoče. Rešitev je navadno, da z novimi posli, s finančnim reprogramiranjem in morda kombinacijo dokapitalizacije ali jamstev dosežemo radikalno sanacijo podjetja, kjer mora odgovornost najprej prevze-

BOGOMIR KOVAČ, EKONOMIST: »BREZ DVOMA SCT POTREBUJE HITRO UKREPANJE, ČE JE TO SPLOH ŠE MOGOČE. REŠITEV JE NAVADNO, DA Z NOVIMI POSLI, S FINANČNIM REPROGRAMIRANJEM IN MORDA KOMBINACIJO DOKAPITALIZACIJE ALI GARANCIJ DOSEŽEMO RADIKALNO SANACIJO PODJETJA, KJER MORA ODGOVORNOST NAJPREJ PREVZETI VODSTVO.«

tujini podpreti z državnimi jamstvi, ker se slovensko gradbeništvo po znanju in tehnologiji lahko kosa z vsemi najuglednejšimi evropskimi gradbinci, ker ima gradbeništvo, tudi izvajanje investicijskih del v tujini, multiplikacijski učinek na celotno industrijo in ker bi morebiten padec SCT-ja še poslabšal razmere na trgu delovne sile. »Ko gre podjetje v stečaj, ga ni več, k vragu gredo kritične mase znanj, referenc, trgov, delovnih mest ... Delavci dobijo za nekaj mesecev odpravnine, upniki nekaj povrnjenega dolga, to pa je tudi vse.« Prav nasprotnega mnenja je ekonomist FRANC DRENOVEC: »Država se mora odreči skoraj vsakršni pomoči gradbenim podjetjem. To ni lahko, veliki lomi prinašajo tudi velike škode, vendar so alternative še slabše.« In zakaj bi se morala odreči pomoči? »Ker se je gradbeni sektor pri nas v zadnjih petih letih pred krizo strahotno prenapihnil in je zato radikalna normalizacija neizbežna. Zavlačevanje pomeni samo to, da se ekonomski, politični in socialni stroški neizogibne končne sanacije s časom kopijo. Je bolj pa zato, ker je ta gradbeniško-nepremičninsko-investitorski sektor postal eden glavnih, če ne kar glavni kanal sedanje vseobsežne mafijske penetracije slovenske države in politike. Ta rakasti tvor je treba temeljito uničiti, tudi če zraven pogubiš kaj zdravega tkiva.« Podobno razmišlja ekonomistka ANDREJA CIRMAN: »Morebitni propad oziroma bolj verjetno krčenje SCT-ja niti ne bi prizadelo nepremičninskega trga, neugodnejši pa bi bil njegov vpliv na povečanje brezposelnosti. Čeprav je to največji gradbincev v državi, državne intervencije in jamstva ne pridejo v poštev, saj takšne posege kot nedovoljeno državno pomoč omejuje tudi zakonodaja EU. Pravilno je, da tržni mehanizem odpravi presežne kapacitete na trgu.«

Po mnenju nekdanjega gospodarskega ministra MATEJA LAHOVNIKA bi bilo neprimerno, če bi država s posebnim zakonom dala poročstvo za SCT-jeve posle v Libiji. »Gre za zasebno podjetje in ni razloga, da bi ta-

talizirajo sedanji lastniki in s tem izboljšajo njegovo kapitalsko ustreznost ter si tako zagotovijo podporo poslovnih bank za omenjeni projekt in morebitno podporo banke SID. Brez dokapitalizacije je SCT verjetno že preveč izpostavljen do bank, da bi te lahko prevzele dodatna tveganja. Skleptom torej, da je dokapitalizacija SCT-ja, ki naj bi jo izpeljali lastniki, verjetno tudi potreben pogoj, da projekt podprejo banke.« Lahovnik meni, da gre za precej tvegan projekt z negotovim izkupičkom. »V Libiji velja šeriatsko pravo, zato je treba biti previden z izpostavljanjem davkoplačevalcev, iz posebej v času, ko dolg države močno narašča.« Učinki tega posla na slovensko gospodarstvo bodo po Lahovnikovem mnenju »manjši od pričakovanja, saj se večinoma angažira tuja delovna sila iz tretjih držav, pa tudi sicer je multiplikator v takšnih primerih bistveno manjši kot pri domačih infrastrukturnih projektih.«

Da bi država od poslov v Libiji imela bolj malo koristi, je prepričan tudi Kovač. »Če država rešuje, naj rešuje panogo kot celoto in ne posamezna podjetja. Delo v tujini je realna možnost, toda to nima posebnega multiplikacijskega učinka na državo in gradbeni sektor. Zato naj izvozne posle financirajo banke, ki so za to ustanovljene in že imajo garancijske sheme. Libijski posli so morda ključni na kraten rok, ker drugih poslov ni. Toda finančna sanacija podjetja ne more biti odvisna zgolj od enega posla.« Če država vstopa v kakršni koli proces pomoči gradbeništvu in posebej SCT-ju, potem bi bilo po Kovačevem mnenju najbolje, da ponudi posle, na katere se te družbe lahko prijavijo. Tudi druge države po svetu gradbenim podjetjem omogočajo, da pridejo do poslov. Tu gre zlasti za infrastrukturne projekte. Samo nacionalni program posodobitve in dodatne gradnje državnih cest je vreden 5,6 milijarde evrov in prihodnjih dvajsetih letih, povprečno torej okoli 300 milijonov na leto. »Ta program je mogoče oživiti razmeroma hitro in lahko začne delovati brez posebnih te-

loval razmeroma hitro, je zamisel ministra za finance FRANCA KRŽANIČA, da bi delno sanacijo gradbenega sektorja izpeljali z odkupom stanovanj. »Država bi stanovanja odkupila s popustom, delno bi poplačala podjetja, delno morda tudi že banke. Tako pridobijo vsi. Hkrati pa se oblikuje nekakšen 'normalen' trg. Oblikovanje trga neprofitnih najemniških stanovanj je nujno in zanj je odgovorna država.« Na tem temelju bi pozneje lahko razvili različne modele, od zadružnih, kakršne imajo v Avstriji, do povsem javnih, kot jih imajo na Švedskem, ali pa lokalnih z javno-zasebnim partnerstvom kot v Nemčiji in na Danskem. Glavna težava te posredne pomoči države prek infrastrukturnih projektov je pomanjkanje javnih sredstev. Kakšne so torej druge možnosti?

Ena od možnosti so garancijske sheme, ki bi jih država morala izpeljati z jasnim pogojevanjem pri sprejetju. »Država bi morala za obdobje garancij, ne glede na njihovo sprožitev, dobiti nekatera upravljavka upravičenja, ki bi omogočala vpliv na poslovanje in strateški razvoj podjetja. S tem bi znižala tveganja aktiviranja jamstev, če bi posli šli narobe.«

Druga možnost bi bila dokapitalizacija, v katero bi vstopila država. V tem primeru bi šlo za obliko neposredne pomoči, ki je na kratek rok finančno težavna, poleg tega pa od države zahteva jasno zavezo, da se v določenem obdobju ta sredstva odprodajo ali vrnejo. »Ta možnost je relativno najtežja, ker vlada zdaj nima pravih možnosti za neposredno financiranje. Tudi v tem primeru bi morali, ne glede na omejena upravljavka upravičenja, s posebnimi pogodbami izsiliti nadzor nad družbo in njenim poslovanjem.« SCT bi se lahko kapitalsko okreplil tudi sam, brez pomoči države. Ne gre pozabiti, da ima skoraj 24 odstotkov lastnih delnic in da bi s prodajo tega deleža lahko dosegel enak učinek kot z dokapitalizacijo ter bi tako razbremenil državo.

Tretja možnost bi bila, da država v podjetje vstopi prek državno obvla-

sti vodstvo, potem prevzemni lastniki in potem po vrsti. Če se začnejo ti procesi, ne vidim možnosti, da bi Ivan Zidar ostal v upravi SCT-ja.« Po Kovačevem mnenju bi morali izdelati nekaj vzorčnih scenarijev za takšno reševanje podjetij, kjer bi hkrati sanirali banke in podjetja in poskrbeli za poslovni obstoj podjetij, vendar z radikalno spremembo modelov, strategij in zamenjavo poslovnih ekip in dosedanjih lastnikov, ki so odgovorni za nastale razmere. Skratka: »SCT ne more dobiti morebitnega državnega poročstva brez radikalnega pogojevanja nekaterih upravljavko-vodstvenih in poslovnih sprememb. To je logika sodobnega državnega reševanja zavoženih zasebnih podjetij.« Tako bi si država pridobila kredibilnost, namesto da menca in se izmika glede iskanja odgovorov na nastale razmere. »Težava je seveda, da je sama sodelovala pri tem kot velik in površen naročnik in je zato soodgovorna za nastale razmere. Partner kartelnega dogovora je bila posredno tudi država, da o odgovornosti zaradi opuščanja nadzornih funkcij ne govorimo.«

Največja težava ta trenutek je, da sploh ni jasno, kakšno je realno stanje SCT-ja, saj uprava družbe podatke o letošnjem poslovanju skriva pred javnostjo. »Preden bi se sploh lahko začeli pogovarjati o kakršni koli pomoči države, bi moral SCT razkriti vse podatke o svojem stanju. Brez tega kakršna koli pomoč države ni smiselna. Zgolj na zaupanje tu ne gre staviti,« opozarja Prašnikar. »Država mora izračunati oportunitetne stroške. Njeno morebitno jamstvo bi bilo smiselno samo, če bi jo stalo manj od zloma SCT-ja, pri čemer bi bilo nujno, da bi se zavarovala z realnim premoženjem podjetja, torej s tistim premoženjem, ki ni pod bančnimi hipotekami, če to seveda sploh obstaja. Upal bi si trditi, da so del premoženja, to je zemljišča, kupljena na piramidalni način, skrili pred bankami. Na to premoženje bi se morala uvesti država in z njim zavarovati jamstvo. V končni fazi pa bi bilo Zidarja treba razlastiti.« X